

Yttrande över – Omarbetat direktiv om luftkvalitet och renare luft i Europa

Linköpings kommun har mottagit regeringens remiss *Omarbetat direktiv om luftkvalitet och renare luft i Europa*.

Linköpings kommun är generellt positiva till de förändringar som förtydligar lagstiftningen och ser att förändringarna kan leda till beslut om fler effektiva åtgärder i luftkvalitetsfrågor. Skärpa miljökvalitetsnormer för partiklar, PM10, är en efterfrågad hälsovinst från flera håll men det är också en stor utmaning för många kommuner i Sverige att klara de skärpa miljökvalitetsnormerna för partiklar, PM10, särskilt i kombination med klimatförändringar.

Det är svårt att helt överblicka hur ändringarna kommer att påverka svenska kommuner och vårt luftkvalitetsarbete. Fördjupad vägledning och rättspaxis behövs för att förstå hur föreslagen lagstiftning ska tolkas och genomföras i praktiken.

Synpunkter från Linköpings kommun gällande Klimat-och näringslivsdepartementets promemoria KN2025/01294

- Det är troligt att dubbdäcksförbud, den åtgärd som anses mest effektiv idag, inte kommer vara tillräckligt för att säkerställa halter under de nya gränsvärdena för alla kommuner. Det finns även risk att gränsvärdena överskrids på gator där dubbdäcksförbud är direkt olämpligt att införa, utifrån bland annat klimatmål. Linköpings kommun ser en risk för detta vid vår järnvägsstation. Större åtgärder som innebär omstrukturering av stadens trafikvägnät innebär generellt en mer långsiktig tidsram än vad som är avsett med luftkvalitetsförordningens åtgärdsprogram och kan därför bedömas vara för långsamma för att förhindra hälsopåverkan och skadeståndsskyldighet. Vägledning och stöd vid brist på effektiva åtgärder efterfrågas. Lagstiftningen bör omfatta någon form av bedömning utifrån kommunens faktiska möjligheter att vidta effektiva åtgärder inom processen för åtgärdsprogram.
- Förslagen till ändringar i luftkvalitetsförordningen innebär att kommunerna, när en berörd enskild eller en berättigad organisation begär det, kommer att behöva pröva de aktuella frågorna om provtagningspunkter och åtgärdsprogram i sak, och meddela ett formellt beslut. Klimat- och näringslivsdepartementet beskriver att det medför en viss ökad arbetsbörda men inte i sådan omfattning att det är fråga om ökade kostnader som behöver finansieras. Linköpings kommun ser att förändringen bör innebära både en administrativ och ekonomisk konsekvens. Generellt är det verksamhetsutövaren som behöver bevisa att frågan hanteras korrekt. Vid en rättstvist är det därför rimligt att anta att vissa kommer behöva anlita konsulter med luftexpertis för att få en objektiv bedömning av kommunens hantering av exempelvis provtagningspunkter.
- Det framgår att slutliga beslut som rör provtagningspunkter för kontroll av en miljökvalitetsnorm för luft ska få överklagas. Dessa beslut saknas hos många kommuner i dagsläget. Vägledning behövs för hur länge ett sådant beslut ska anses vara aktuellt och hur det bör utformas.

- Avsnitt 3.3.1. Det bör förtydligas hur kommunen ska bedriva luftkvalitetsarbetet om ett åtgärdsprogram överklagas och denna process blir utdragen. Ska kommunen fortsätta arbetet enligt föreslaget åtgärdsprogram tills överklagan hanterats eller vilken skyldighet har kommunen i det läget? Ska kommunen avvakta med fortsatta åtgärder? Det finns en risk att kommunen inte satsar på den åtgärd som det slutliga avgörandet anvisar som den viktigaste och än mer komplicerat blir det om olika klagande överklagar olika delar. Vidare är det viktigt med en tydlig tidsfrist för överklagande exempelvis genom kungörelsedelgivning. Linköpings kommun förespråkar för övrigt att dessa beslut, liksom besluten om provtagningspunkter, tas på nämndnivå och inte av kommunfullmäktige, då de kan rymma många detaljfrågor.
- Klimat- och näringslivsdepartementet beskriver att det är rimligt att anta att enskilda inte kommer att begära skadestånd i stor utsträckning och därför bedöms förändringen inte innebära betydande kostnader. Remissen innehåller ingen information om skadeståndsbelopp. Linköpings kommun ser en viss risk för kännbara konsekvenser för enskilda kommuner, beroende på ekonomisk situation och praktisk möjlighet att vidta åtgärder. Därtill vill kommunen särskilt tillägga följande gällande avsnitt 4.3.1. Det är staten eller kommunerna som ska kunna åläggas skadeståndsansvar. Linköpings kommun ser stora fördelar om detta läggs på staten eller myndigheter under staten, i stället för på kommunerna. Kommunerna är så nära sina medborgare som är beroende av sin kommun i många hänseenden, inte minst vad gäller myndighetsutövning. Det är olyckligt om kommunen går i polemik mot enskilda och det finns risk att förtroendet för det allmänna undergrävs. I de fall en kommun inte tillräckligt väl arbetar med frågor om luftkvalité, är det dessutom sällan fråga om bristande vilja, utan om bristande resurser. För många kommuner hamnar luftfrågan dessutom naturligt på statlig nivå då luftkvaliteten i kommunen påverkas mycket av Trafikverkets vägar som korsar eller ansluter till större städer.
- Avsnitt 4.3.2. Föreslagen reglering innehåller rekvisit som kan bli svårtolkade: "Skälig tid samt uppsåt eller oaktsamhet hos kommunen" liksom "bidragande orsak" och "övervägande sannolikhet" är sådant som kan bli svårt för den enskilde att visa, i vart fall för den som inte är processvan eller inte kan bekosta ett juridiskt ombud. Det finns en risk att de mest drabbade inte får sin röst hörd. Sen ska påståendena eventuellt motbevisas av kommunen och det kan bli långdragna, krångliga och - som nämnts ovan - förtroendeskadliga processer. Här bör fortsatta överväganden göras.

Synpunkter från Linköpings kommun gällande Naturvårdsverkets Förslag till genomförande av det nya luftkvalitetsdirektivet i svensk rätt – delredovisning NV-07169-24

- Naturvårdsverket föreslår att *"Ett åtgärdsprogram ska innehålla de åtgärder som behöver vidtas för att följa miljökvalitetsnormen samt för att hålla perioden av överskridande så kort som möjligt och under inga omständigheter längre än fyra år från det kalenderår som överskridandet registrerades."* I praktiken innebär det att beräkningar behövs som visar att åtgärderna säkerställer en sänkt partikelhalt inom fyra år. Linköpings kommun har förståelse för att perioden behöver definieras för att uppfylla luftkvalitetsdirektivets intention men ser risk för situationer där det helt saknas åtgärder som uppfyller kravet.

I dagsläget kan exempelvis de flesta driftsåtgärder inte beräknas tillförlitligt. Det

saknas även tydlighet i hur beräkningarna bör göras, bland annat kring vilken typ av meteorologi som ska beräknas. Detta behöver tas med i det fortsatta utvecklingsarbetet som beskrivs kring beräkningarnas kvalitet.

För Linköpings kommun

Stefan Erikson

Samhällsbyggnadsnämndens ordförande

